

RECREATIONAL PHYSICAL ACTIVITY OF INTERNATIONAL SPORTS EVENTS FANS

Physical activity of sports events fans

ANDRZEJ HADZIK¹, RAJMUND TOMIK¹, ADAM RYSZARD SZROMEK²,
MAREK SZCZERBOWSKI^{1,3}

¹ *University of Physical Education, Faculty of Sport and Tourism Management, Katowice, Poland*

² *Silesian University of Technology, Department of Organization and Management, Gliwice, Poland*

³ *"Śląski" Stadium, Chorzów, Poland*

Mailing address: Andrzej Hadzik, Wydział Zarządzania Sportem i Turystyką,
Akademia Wychowania Fizycznego, Mikołowska 72a, 40-065 Katowice, Polska,
tel.: +48 32 2075169, e-mail: Andrzej_Hadzik@wp.pl

Abstract

Introduction. There are currently no studies published on the relationship between participation in international sports events and physical activity of the fans. This inspired the authors to examine this subject. The aim of the study was to estimate the level of physical activity of Polish national teams' supporters of selected sports disciplines. **Material and methods.** The study was conducted on randomly selected group of fans during the Polish national level football, basketball and volleyball games. The study used the diagnostic survey method with a questionnaire of the authors' own design. In this report there were questions concerning physical activity modelled on the International Physical Activity Questionnaire. **Results.** Physical activity is usually practised by fans of basketball and football who are 19-35 years old. Fans who are not physically active are mainly the fans of volleyball and football who are 36-55 years old. A significant correlation was noted between fans' sex and the willingness to practice sport ($p=0.016$). 58% of women and 72% of men declared that they practice some recreational physical activities. The most active were the basketball fans; the least active were the volleyball fans. The greatest diversity in terms of physical activity depending on participants' sex was revealed among the fans at international football games. Additionally, a significant correlation was noted between fans' age and their willingness to practice sports in their free time ($p<0.001$). **Conclusions.** The majority of fans at international sports events are physically active. In the research groups analysed the weekly volume of physical activity varied significantly. The basketball fans spent the greatest amount of time on physical activity and the volleyball fans the lowest. The average frequency of physical activity was the same in all groups.

Key words: sports tourism, recreational physical activity, international sports events fans

Introduction

Travelling to sports events began in ancient times. A good example can be popular destinations connected with the games at Olympia. If, however, the ancient sports events travellers came from Greek cities, now at the international sports events one can meet fans from all over the world. Klisiński [1] divides sports tourism into: (i) physically active tourism; (ii) tourism based on sports events. Krawczyk [2] is of the same opinion; that sports tourism has its base in physical recreation and dynamic development of professional sport, which means organizing a growing number of high-level sports events in Poland.

One of the concepts of sports tourism is presented by Zauhar [3], who included this type of activity into the new tourist phenomena. The author divides sports tourism into five different categories, namely:

- sport tourism attractions, such as parks, mountains, environmental qualities, museums and sports-related objects;
- sport tourism resorts, where sports and recreational activity is a key component of the visitors' health activities;
- sport tourism cruises, during which the services associated

with physical activity are an essential component of the product offered;

- sport tourism tours, where tourists are interested in practising physical activities and recreation;
- sport events tourism, during which tourists are sport fans.

Some researchers also include sport adventure tourism within sport tourism, which is connected with physical activity such as climbing, extreme skiing or scuba diving [4].

One of the most frequently quoted concepts of sport tourism are from Hall [4], Standeven and Deknop [5], which are based on the category of passive – active participations in this type of travel. Hall [4] divides sport tourism into two main categories:

- travel aimed at undertaking physical activity; called active sport tourism,
- travel by fans who watch sports events passively; called sport events tourism.

Standeven and Deknop [5] in turn define sport tourism as all forms of active and passive involvement in sports activity away from home and work, which may or may not be organized in character; their motivations may or may not be connected with economic or non-economic reasons.

Whether the participation in sport and tourism is passive or active and whether the participants are more involved in sport or tourism depends mainly on primary and secondary human needs [6]. Robinson and Gammon [7] grouped the respondents as participants of so-called sport-tourism depending on the emphasis on sport or tourism. Some of them will be more motivated by sport, others by tourism. However, all of them are influenced by both typically sport and strictly tourist elements.

According to the authors, we can divide active, qualified and health tourism, all of which are becoming increasingly popular. That is why the concept of sport-tourism should be limited to travelling to sports events and, in particular, the major international sports events such as the Olympic Games, World and European Championships in popular sport disciplines. Sport-tourism means taking the role of a fan or participating in amateur competitions. Professional athletes and their staff (coaches, physiotherapists, technical service) travel to sports events for professional reasons and this excludes them from the group of people who travel with tourist aims.

Therefore the largest group of participants in sport-tourism are fans who travel to away out of their place of residence to places where sports events are held. The fans' participation in international sports events is the subject of a growing number of studies [8]. Sport-tourism studies are generally connected with the assessment of the effect of sports events on the economy and promotion of the destination areas, the organization and management of big sports events and the characteristics of tourists/supporters, mainly in terms of sociology and psychology. In Poland, the issue of sport-tourism is a new area of research in physical culture [9].

In addition to economical and sociological issues there is no study on physical culture dealing with the analysis of the physical activity level of participants of international sports events and the impact of these events on encouraging fans to undertake physical activities in their free time. In recent years researches on the determinants of physical activity are, conversely, widespread. Physical activity is one of the most important lifestyle factors, its impact on health being defined as a direct and fundamental element of good health. The World Health Organization (WHO) defines physical activity as: "every activity requiring energy expenditure involving the skeletal muscles of the body." It is also assumed that physical activity is any movement of the body associated with muscle contraction, which increases energy expenditure above that of a resting state [10, 11]. It can be associated with exercises during professional work, housework, walking as well as recreational behaviours and sports activities conducted during the free time [12]. Numerous studies [13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22] show that the level of physical activity in most modern societies is far below the recommendations of the World Health Organization (WHO), according to which the health benefits come from at least 10 minutes of daily exercises with an intensity of 80% HR max or $\dot{V}O_2$ max; the health and physical activity should exceed 3.5 hours per week.

This prompted the authors to undertake research into possible connections between participation in international sports events and physical activities of the fans. The aim of the study presented in this report was to identify the level of physical activity of the fans of selected Polish national teams.

Before the study, the following research questions were formulated:

1. Who amongst the fans are physically active? Do their gender or supported sports disciplines differentiate their physical activity?
2. What is the volume and frequency of physical activity of the fans depending on their participation in various sports events?
3. What are the general characteristics of the various groups

of supporters i.e. football, volleyball and basketball fans?

Material and methods

The research was conducted in 2009 on randomly selected groups of fans during two Polish national football team games, one of which was during the final stages of European Championships in basketball (men) EuroBasket 2009 and the other during European Championships in volleyball (women). For the purposes of this study, 900 seats were randomly selected in the "Spodek" hall in Katowice and the "Śląski" Stadium in Chorzów. 429 (47.7%) of the surveys were completed. Some respondents refused to participate in the research; some filled in their questionnaires incorrectly and some seats were not taken (Table 1). After the initial verification of the completed surveys, 58 questionnaires were rejected as they contained numerous contradictions which could affect the credibility of the research. In the end the database subjected to analysis contained data from 371 surveys (Table 1). Statistical error for the whole survey was $\pm 5\%$ ($p=0.95$).

Table 1. The characteristics of sports events at which the survey was carried out

No	Sports discipline	Type of competition	Place of research	Number of respondents (percentage of women)	Total percentage
1.	Football	Qualifying game for the football World Cup in South Africa	"Śląski" Stadium in Chorzów	237 (21.9%)	63.9
2.	Basketball	European Championships in Poland	"Spodek" sports hall in Katowice	73 (28.3%)	19.7
3.	Volleyball	European Championships in Poland	"Spodek" sports hall in Katowice	61 (37.3%)	16.4
Total				371 (23.5%)	100.0

The vast majority of respondents were men (66.6%), and the largest age group was people between 19-25 years of age (Table 2).

Table 2. The number of respondents according to their sex and age

Age	Women		Men		No data		Total	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Up to 18	11	12.64	27	10.93	3	8.11	41	11.05
19-25	43	49.43	104	42.11	15	40.54	162	43.67
26-35	17	19.54	65	26.32	6	16.22	88	23.72
36-45	13	14.94	30	12.15	8	21.62	51	13.75
46-55	3	3.45	16	6.48	5	13.51	24	6.47
Over 56	0	0.00	5	2.02	0	0.00	5	1.35
Total	87	23.45	247	66.58	37	9.97	371	100.0

The study used the authors' own design method of diagnostic survey with the questionnaire. The questionnaire consisted of a short letter of intent, 10 open/close questions and the metrics. Pilot studies were carried out on a group of second-year students of sport management at the University of Physical Education in Katowice, which allowed certain questions and the letter of intent to be optimized. The questions were related to various aspects of fans' participation in the Polish national team game. In this report the questions concerning physical activity, modelled on the International Physical Activity Questionnaire (Short Last 7 Days Self-Administered Format), were used. These questions were related to sports activity and recreation in undertaken during the free time, the amount of physical activity per week and the preferred forms of physical activity.

The study consisted of a descriptive analysis in order to observe the diversity of characteristics that describe the respondents' group. The results were also identified by using statistical tests allowing the significance of differences between average values of each parameter or between the indicators of structure to be established.

The comparative analysis was performed on three (or more) independent groups of the distribution other than normal using the ANOVA Kruskal-Wallis test. In the cases of non-homogeneity of the variance of normally distributed variables, the test was performed with an independent estimation variance. The significance of differences between the examined indicators structure was examined with the chi-square test.

The results obtained were also subject to multivariate analysis. In the view of the fact that the data had the nominal characteristics nature, the correspondence analysis was used [23, 24], bringing the picture of the relationship between individual characteristics (e.g. sex, age, place of residence), behaviours and sports preferences (e.g. undertaking physical activity, the choice of sport practised, the frequency and intensity of the activity undertaken) into two dimensions, which could be presented graphically. This resulted in a graphic interpretation of taxonomic distance measures between attributes that characterize different groups of fans.

Results

Declaration of physical activity vs. the sex and age of the fans

In the research the respondents declared whether they undertook recreational and physical activity. A significant correlation was noted between the sex of fans and their willingness to practice sport (p=0.016). The difference between men and women in this regard is quite clear because it is mainly men who undertake physical activity. 58% of women and 72% of men declared that they practice some form of sport. Basketball fans were the most active and the volleyball fans the least active. The greatest diversity in terms of physical activity depending on participants' sex was revealed among the fans at international football games (Tab. 3).

Table 3. Undertaking physical activity depending on the sex and sports discipline

Declaration of undertaking physical activity	Volleyball fans		Basketball fans		Football fans		Total	
	M	W	M	W	M	W	M	W
Physically active	55.0%	52.0%	77.3%	76.9%	63.4%	46.0%	72%	58%
Physically inactive	45.0%	48.0%	22.7%	23.1%	36.6%	54.0%	28%	42%

M-men, W-women

It is worth noting the significant differences between the gender and the selected form of activity (p<0.001). Men choose football and other sports (50.57%), while women mostly avoid football and choose other sports (60.42%) (Tab. 4).

Table 4. The forms of physical activity undertaken by the fans

The form of undertaken physical activity	Volleyball fans		Basketball fans		Football fans	
	M	W	M	W	M	W
The discipline they support	26.3%	40.0%	15.9%	0.0%	23.9%	16.7%
The discipline they support and other forms of physical activity	47.4%	30.0%	36.4%	42.9%	56.6%	8.3%
Other forms of physical activity	26.3%	30.0%	47.7%	57.1%	19.5%	75.0%

M-men, W-women

Additionally, a significant correlation was noted between the age of fans and their willingness to practice sport in their free time (p<0.001). The highest activity of fans was found among people aged 19-35. Three out of four fans at this age practice some sport. However, the older age-groups' physical activity decreases and, at the age of 35-45, fewer than half still practice it. A slight improvement in the percentage of physically active fans can be seen in the next age group (44-55), but over the age of 55 it disappears completely. To sum up, up to the age of 35 the fans are interested in sport and practice it, then at the age of 35-55 their activity decreases significantly and, when they are over 55 years old, it disappears completely (Fig.1).

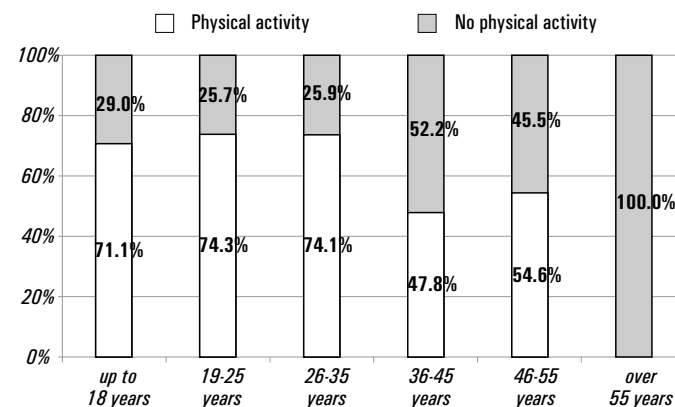

Figure 1. Physical activity vs. the age of fans

The volume and frequency of physical activities of the fans

The respondents declared significantly different levels of physical activity, depending on the sports discipline which they supported. The total number of hours per week devoted to active participation in sport averaged to 3.8 hours (all respondents). The most active were the basketball fans who devoted on average 4.6 hours to physical activity; the least active were the volleyball fans with 3.5 hours on average. Every other fan of volleyball and basketball declared a maximum of 3 hours, while the football fans declared a maximum 2 hours of physical activity per week. The most common answer was 2 hours of physical activity per week. Among the respondents, there was no differentiation of the amount of physical activity per week according to their sex (Tab. 5).

Table 5. The amount of physical activity per week (hours)

Measure	Overall	Volleyball fans	Basketball fans	Fans of football	Men	Women
Average	3.80	3.48	4.64	3.52	3.89	3.62
Std. deviat.	3.06	1.96	3.33	3.09	3.24	2.51
Median	2.50	3.00	3.00	2.00	2.50	3.00
Minimum	0.50	2.00	1.00	0.50	1.00	0.50
Maximum	17.00	10.00	16.00	17.00	17.00	10.00
<i>The significance of differences (p)</i>	0.0236*			NS		

* differences statistically significant

The frequency of sports activity undertaken was similar in each group of respondents. On average the fans engaged in physical activity three times per week. There was no significant difference in the frequency of physical activity between women and men (Tab. 6).

Table 6. The frequency of physical activity per week

Measure	Overall	Volleyball fans	Basketball fans	Fans of football	Men	Women
Average	2.99	2.90	3.00	3.00	3.02	2.87
Std. deviat.	1.45	1.23	1.19	1.59	1.49	1.30
Median	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00	3.00
Minimum	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
Maximum	7.00	5.00	6.00	7.00	7.00	6.00
<i>The significance of differences (p)</i>	NS			NS		

However, there was a significant correlation between the lack of physical activity and attendance of the national team games in a particular sports discipline ($p < 0.001$). The average percentage of respondents who did not undertake any physical activity was 34%. Among the fans of basketball, there was only 15% of completely inactive respondents; the highest number of completely inactive respondents was found among the volleyball fans – as much as 49% (Fig. 2)

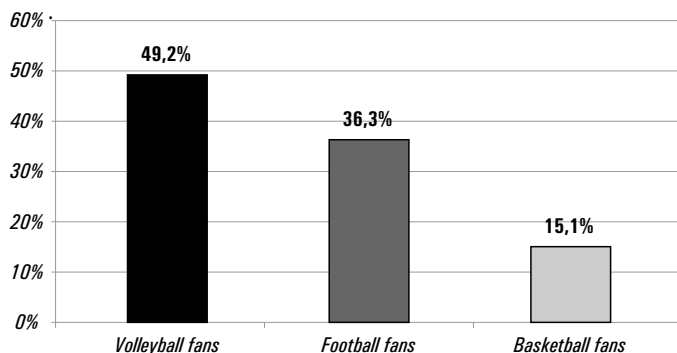

Figure 2. The percentage of fans who did not undertake any physical activity in the reported period of time

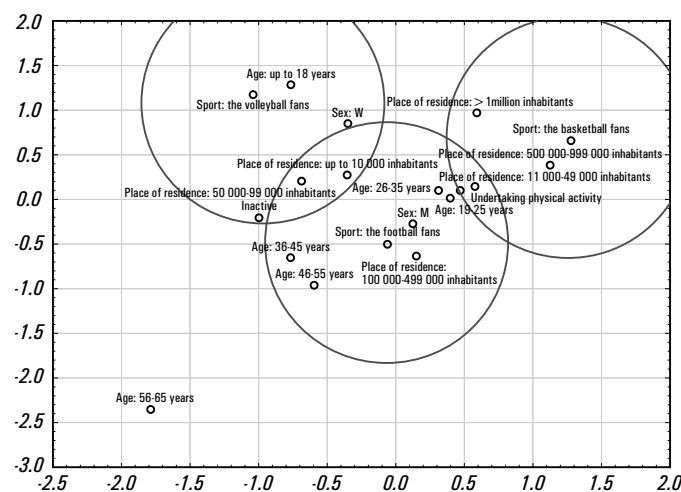
In addition to that, the percentage of respondents who pledged systematic physical activity, i.e. 4 or more times per week, amounted to 17.8% of basketball fans, 18.1% of football fans and 14.7% of volleyball fans. In the entire studied group “very high physical activity” was declared by 17.5% of respondents.

General characteristics of the various groups of fans using the correspondence analysis

These results were also confirmed by the correspondence analysis, which simultaneously was the summary of partial conclusions. Taxonomic distances between variants of individual attributes show the similarity of answers (Fig. 3). Thus, the closer two points were positioned, the higher similarity of answers. This allowed the differences between the characteristics and behaviours of fans across particular disciplines to be noted. In the correspondence analysis the eigenvalue was 0.27 giving 9.7% of the inertia (perspective 1) and 0.33 giving 11.6% of the inertia (perspective 2).

The football fans were primarily men aged 19-55 and residents of large cities (over 100 000 inhabitants). The volleyball fans were mainly under 18 years old of which a significant proportion were women, usually residents of smaller cities (up to 100 000 inhabitants). The basketball fans were different. They were usually people from large cities (over 500 000 inhabitants) but also from towns of 10 000 to 50 000 residents. It is interesting that the respondents from this group were most often people who practised sport; usually people up to 35 years old.

When analysing their physical activities it can be seen that, among the football fans, there were also people who like other disciplines, but the age structure of this segment is highly varied. Physical activity is usually practised by the basketball and football fans; these are people aged 19-35 years old. At the other extreme there are people who do not undertake any physical activity. This group includes the volleyball and football fans who are older than the respondents from the previous group (36-55 years). The interesting thing is also that, although the volleyball fans were mainly young people (under 18 years or 36-55 years), we can observe a different tendency in practising physical activity. Young people not only support but also practice sport, while people aged 36-55 are only supporters.

Explanation: Sex – the respondent’s gender (W – woman, M – man); Place of residence – the size of the respondent’s place of residence (the number of inhabitants); Age – the respondent’s age range.

Figure 3. The characteristics of fans on the basis of the correspondence analysis

Discussion

The research showed that supporting is connected with undertaking physical activity by 58% of women and 72% of men. The remaining respondents were physically inactive. However, this result depends on the type of discipline; the most active were the basketball fans (77%); the least active were the volleyball fans (women: 52%, men: 55%). In the Eurobarometr survey "Sport and physical activity" conducted in 2009 only 25% of the respondents reported practising physical activity at least once a week [20]. Similar results demonstrating the occasional practising of physical activities by the majority of adult Poles were obtained by [25, 26, 16]. The increased physical activity of the fans probably results from the fact that, by participating in a sports event, the fans are interested in the particular discipline. It is not only a one-of show for them, but also the psychological and personal determinant of their physical activity. According to Spence and Lee [27] there are eight groups of factors that influence whether or not physical activity is undertaken, two of which relate to the person and the remaining to elements of the physical and social environment. The personal determinants of physical activity were seen as the group of psychological and biological variables. The first included mainly the sense of self-efficacy and minimizing barriers as well as recognizing the benefits of physical activity, positive attitudes and satisfaction coming from physical activity [27].

The drivers of above-average physical activity of fans can also be seen in a more positive and modelled attitudes towards physical activity. The participation in international sports events as a fan is connected with positive emotional experiences, feelings which become emotional and motivational component of the general attitude towards sport. Sollerhed et al. [28] brought the conclusion that can also provide us with the answer to the question surrounding the reasons for higher physical activity of fans when compared to those who are not interested in sports events. According to the authors quoted, there is a link between a strong sense of relationships among people and their positive attitude to sport. Participation as a fan in a major international sports event has a huge impact on the formation of strongly positive relationships related to the supporting of the national team, which probably encourages those fans to undertake physical activity. The confirmation of this reasoning is that most respondents declared that they undertake a form of physical activity in line with the sports discipline they support or this watched discipline and other sports. However, it cannot be applied to women who are basketball and football supporters.

The studies presented also showed a significant frequency and volume of physical activity amongst fans who declared that they undertake physical activity on average 3 times per week, with an average total volume of 3.8 hours per week. The volume and frequency of the fans' physical activity, however, is not enough according to most health standards. The recommendations adopted in the United States and Great Britain state that it is necessary to take moderate physical activity for 30-40 minutes, 5-7 days a week [29].

The research conducted showed that female participants of international sports events are less physically active than men. This is not surprising since, in both domestic and foreign studies, women are less active than men [30, 31, 32, 25, 33, 16].

However, a lot of fans declared that they did not practise any physical activity. These declarations are significantly varied depending on the gender and sports discipline they support. It is usually, however, a lower percentage than reported in the Eurobarometr surveys according to which as much as 49% of Poles refrain from any physical activity [20]. In other studies this figure was 36% [25] and 37.2% [14].

Some results obtained by means of descriptive and variance analysis were also confirmed by the correspondence analysis, which proved to be a useful "tool" to determine the statistical characteristics of individual groups of supporters, that is the fans of basketball, volleyball and football who visited international sports events to watch team games. Among the variables describing a particular group of fans (sex, age, place of residence, physical activity), which were taken into consideration in this correspondence analysis, of particular importance to this work was the level of physical activity of respondents; it confirmed the results obtained by other statistics "tools". Young fans of basketball and football who are 19-35 years old are usually physically active. In turn, the people who do not undertake any active physical activity are usually slightly older people compared to the previous group of fans. They are volleyball and football fans at the age of 36-55 years. The age was certainly one of the variables affecting undertaking physical activity by the respondents but it should be remembered that this "picture" was also determined by many other personal and environmental factors [27].

As pointed out in the introduction, the fans participating in international sports events are often tourists so they are consumers of both sports and tourist services (e.g. accommodation, food, transport or tickets) [5]. Having the knowledge of the physical activity level of different groups of fans, the sport-tourism product can be expanded by recreational sports services (physical activity), which can be offered to sports fans as a part of their stay. The characteristics of supporters, including their physical activity, carried out by means of the correspondence analysis, can be helpful in matching potential offer of physical recreation to the needs of a particular segment of guests; the fans of various sports, who are also tourists. As mentioned, in the modern way of life recreational physical activity has an important place in life for many people [16]. In the case of these studies it is relevant especially for the basketball fans, who are more physically active. The wider offers of travel services for fans, with the elements of physical recreation, apart from the passive participation as fans, are not only more attractive when staying at international sports events, but contribute to the wider promotion of sport, including the "sport for all" that is the recreation.

Conclusions

The research yielded the following conclusions:

1. The majority of fans at international sports events studied were physically active. This applied mostly to the basketball fans. The gender of the respondents significantly differentiated undertaking physical activity in the researched groups.
2. In the research groups analysed the weekly volume of physical activity was significantly differentiated. The basketball fans spent the greatest amount of time on physical activities, while the volleyball fans the lowest. The average frequency of physical activities was the same in all groups. Nearly half of the fans participating in the European volleyball Championships declared a total lack of physical activity.
3. Generally, the characteristics of fans developed by using the correspondence analysis were as follows:
 - The football fans were mostly men aged 19-55, mainly from big cities of over 100 000 inhabitants. Within this group, the age group 19-35 years, along with the basketball fans, was the most physically active; the age group 36-55 years, along with the volleyball fans, was the most physically inactive.
 - The volleyball fans were mostly young people under

18 years of age, mainly women from small towns up to 100 000 inhabitants. Within this group, the age group 36-55 years, along with the football fans, was the most physically inactive. The characteristics of this group proved that young people not only support, but also practice sport. On the other hand, the respondents from the age group 36-55 years mainly support only.

- The basketball fans were mostly from big cities of over 500 000 residents or from small towns from 10 000 to 50 000 residents. The respondents from this group were usually people who practised sport and mainly young people up to 35 years of age.

Further studies of the physical activity of the fans who participate in international sports events should, apart from the level of physical activity, focus on a detailed analysis of the relationship between this level (i.e. active participation in sport) and passive supporting. This would allow, for example, more precise determination of the importance of participation in the international sports events as fans-tourists, which are being organised more and more often in Poland, for undertaking recreation activity by people and the whole of society.

Literature

1. Klisiński, J. (2005). Sport tourism as academical discipline and component of sport management. In H. Mruk (Ed.), *Marketing about sport*. Poznań: Sport & Business Foundation (pp. 11-26). [in Polish]
2. Krawczyk, Z. (2006). Present trends in tourism development. In J. Kosiewicz & K. Obodyński (Eds.), *Tourism and recreation. Theoretical and practical dimensions*. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski (pp. 33-45). [in Polish]
3. Zauhar, J. (2004). Historical Perspectives of Sports Tourism. *Journal of Sport Tourism* 9(1), 5-10.
4. Hall, C.M. (1992). Adventure, sport and health. In C.M. Hall & B. Weiler (Eds.), *Special interest tourism*. London: Belhaven Press (pp. 141-158).
5. Standeven, J. & Deknop P. (1999). *Sport Tourism*. Champaign: Human Kinetics.
6. Winiarski, R.W. & Zdebski J. (2008). *Psychology of tourism*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne. [in Polish]
7. Robinson, T. & Gammon S. (2004). A Question of Primary and Secondary Motives: Revisiting and Applying the Sport Tourism Framework. *Journal of Sport Tourism* 9(3), 221-233.
8. Getz, D. (2008). Event tourism: definition, evolution and research. *Tourism Management* 29(3), 403-428.
9. Lenartowicz, M. (2001). A new area of research - sports tourism. *Kultura fizyczna* 1-2. [in Polish]
10. Bouchard, C. & Shephard R. J. (1994). Physical activity, fitness, and health: The model and key concepts. In C. Bouchard, R. J. Shephard & T. Stephens (Eds.), *Physical activity, fitness, and health*. Champaign: Human Kinetics (pp. 77-88).
11. Corbin, C. B., Corbin W. R., Welk K. A. & Welk G. J. (2007). *Fitness and wellness. Form, fitness, health*. Poznań: Zysk i S-ka. [in Polish]
12. Mynarski, W., Garbaciak W., Stokłosa H. & Grzadziel G. (2007). *Physical fitness focused on health (H-RF) in Upper Silesia*. Katowice: AWF. [in Polish]
13. Biddle, S. J. H., Soós I., Hamar P., Sandor I., Simonek J. & Karsai I. (2009). Physical activity and sedentary behaviours in youth: Data from three Central-Eastern European countries. *European Journal of Sport Science* 9(5), 295-301.
14. Drygas, W., Bielecki W. & Puška P. (2002). The opinion of citizens of six European countries on Physical activity. Project „Bridging East - West Health Onlooker”. *Medycyna Sportowa* 18(5), 169-174. [in Polish]
15. Martinez-Gonzalez, M., Martinez J.A., Hu F.B., Gibney M.J. & Kearney J. (1999). Physical inactivity, sedentary lifestyle and obesity in the European Union. *International Journal of Obesity* 23, 1192-1201.
16. Mogiła-Lisowska, J. (2010). *Recreational physical activity of adult Poles - conditions and style of participation*. Warszawa: AWF. [in Polish]
17. Ruetten, A., Ziemainz H., Schena F, Stahl T., Stiggelbout M, Vanden Auweele Y. et al. (2003). Using different physical activity measurements in eight European countries. Results of the European Physical Activity Surveillance System (EUPASS) time series survey. *Public Health Nutrition* 6(4), 371-376.
18. Rütten, A. & Abu-Omar K. (2004). Prevalence of physical activity in the European Union. *Soz.- Präventivmedizin* 49, 281-289.
19. Sjöström, M., Oja P., Hagströmer M., Smith B. J. & Bauman A. (2006). Health-enhancing physical activity across European Union countries: the Eurobarometer study. *Journal of Public Health* 14(5), 291-300.
20. *Sport and Physical Activity. Special Eurobarometr 72.3*. (2010). Brussels: European Commission.
21. Suchomel, A., Sigmundowa D. & Frömel K. (2008). The Role of physical activity in the lifestyle of inhabitants of the Liberec Region. *Human Movement* 19-26.
22. *Poles' Participation in sport and physical recreation in 2008. Information and Statistical Papers*. (2009). Warszawa: GUS. [in Polish]
23. Benzecri, J. P. (1992). *Correspondence Analysis Handbook*. New York: Marcel Dekker.
24. Greenacre, M. & Hastie T. (1987). The Geometric Interpretation of Correspondence Analysis. *Journal of the American Statistical Association* 82 (398), 437-447.
25. Drygas, W., Kwaśniewska M., Kaleta D., Pikala M., Bielecki W., Głuszek J. et al. (2009). Epidemiology of physical inactivity in Poland: Prevalence and determinants in a former communist country in socioeconomic transition. *Public Health* 123, 592-597.
26. Kaleta, D. & Jegier A. (2005). Characteristics of physical activity of urban adult population in Poland on the example Lodz. *Przegląd Lekarski* 62 (suppl 3), 14-17. [in Polish]
27. Spence, J. C. & Lee R. E. (2003). Toward a comprehensive model of physical activity. *Psychology of Sport and Exercise* 4, 7-24.
28. Sollerhed, A., Ejlertsson G. & Apitzsch, E. (2005). Predictors of strong sense of coherence and positive attitudes to physical education in adolescents. *Scandinavian Journal of Public Health* 33, 334-342.
29. MacAuley, D. (2001). The potential benefits of physical activity undertaken by elderly people. *Medicina Sportiva* 5(4), 229-236. [in Polish]
30. Allison, K. R., Dwyer M., Goldenberg E., Fein A., Yoshida K. & Boutilier M. (2005). Male adolescents' reasons for participating in physical activity, barriers to participation, and suggestions for increasing participation. *Adolescence* 40(157), 155-170.
31. Baker, E. A., Bennan L. K., Brownson R. & Houseman R. A. (2000). Measuring the determinants of physical activity in the community: Current and future directions. *Research Quarterly for Exercise and Sport* 71(2), 146-158.

32. Ball, K. (2006). People, places...and other people? Integrating understanding of intrapersonal, social and environmental determinants of physical activity. *Journal of Science and Medicine in Sport* 9, 367-370.
33. McNeill, H. L., Kreuter M. W. & Subramanian S.V. (2006). Social environment and physical activity: A review of concepts and evidence. *Social Science & Medicine* 63, 1011-1022.

Submitted: August 16, 2012

Accepted: September 26, 2012

REKREACYJNA AKTYWNOŚĆ FIZYCZNA KIBICÓW MIĘDZYNARODOWYCH IMPREZ SPORTOWYCH

Aktywność fizyczna kibiców imprez sportowych

ANDRZEJ HADZIK¹, RAJMUND TOMIK¹, ADAM RYSZARD SZROMEK²,
MAREK SZCZERBOWSKI^{1,3}

¹ Akademia Wychowania Fizycznego, Wydział Zarządzania Sportem i Turystyką, Katowice, Polska

² Politechnika Śląska, Wydział Organizacji i Zarządzania, Gliwice, Polska

³ Stadion Śląski, Chorzów, Polska

Adres do korespondencji: Andrzej Hadzik, Wydział Zarządzania Sportem i Turystyką,
Akademia Wychowania Fizycznego, Mikołowska 72a, 40-065 Katowice, Polska,
tel.: 32 2075169, e-mail: Andrzej_Hadzik@wp.pl

Streszczenie

Wprowadzenie. Brak badań w światowej literaturze dotyczących związków pomiędzy uczestnictwem w imprezach sportowych rangi międzynarodowej, a aktywnością fizyczną kibiców skłoniło autorów do podjęcia powyższej tematyki. Celem badań było oszacowanie poziomu aktywności fizycznej kibiców reprezentacji Polski wybranych gier sportowych. **Materiał i metody.** Badania przeprowadzono na losowo wybranych kibicach w trakcie meczów reprezentacji Polski w piłce nożnej, koszykówce oraz siatkówce. W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, wykorzystując kwestionariusz ankiety własnej konstrukcji. W niniejszym doniesieniu wykorzystano pytania dotyczące aktywności fizycznej wzorowane na International Physical Activity Questionnaire. **Wyniki.** Aktywność fizyczną uprawiają zazwyczaj młodzi kibice koszykówki i piłki nożnej w wieku 19-35 lat. Kibice rekreacyjnie nie aktywni fizycznie to głównie fani siatkówki i piłki nożnej w wieku 36-55 lat. Zauważono istotną zależność między płcią kibica oraz jego skłonnością do uprawiania sportu ($p=0.016$). 58% kobiet i 72% mężczyzn – fanów sportu deklaruje rekreacyjną aktywność fizyczną. Najbardziej aktywni są kibice koszykówki, najmniej siatkówki, największe zróżnicowanie aktywności fizycznej w zależności od płci ujawniło się wśród uczestników międzypaństwowych meczów piłki nożnej. Ponadto zauważono istotną zależność między wiekiem kibiców i skłonnością do uprawiania sportu w czasie wolnym ($p<0.001$). **Wnioski.** Kibice międzynarodowych imprez sportowych to w większości osoby aktywne fizycznie. Tygodniowa objętość aktywności fizycznej jest znamiennej zróżnicowana w analizowanych grupach badanych. Najwięcej czasu na ruch przeznaczali kibice koszykówki, najmniej siatkówki. Średnia częstotliwość podejmowania aktywności fizycznej jest taka sama we wszystkich grupach.

Słowa kluczowe: turystyka sportowa, rekreacyjna aktywność fizyczna, kibice międzynarodowych widowisk sportowych

Wstęp

Podróże w celach sportowych rozpoczęły się już w starożytności, czego przykładem są cieszące się popularnością w Helladzie antyczne destynacje nie tylko sportowców, ale i kibiców na igrzyska w Olimpii. Jeżeli jednak w starożytności podróżni w celach sportowych wywodzili się z greckich państw – miast, to obecnie na globalnych widowiskach sportowych można spotkać kibiców z całego świata. Klisiński [1] dzieli turystykę sportową na aktywną ruchowo oraz opartą na widowisku sportowym. Podobnie uważa Krawczyk [2], dla którego turystyka sportowa ma swoje podłoże w rekreacji ruchowej oraz w dynamicznym rozwoju sportu wyczynowego, a co za tym idzie organizacji w Polsce coraz liczniejszych wysokiej rangi imprez sportowych.

Jedną z koncepcji turystyki sportowej przedstawia Zauhar [3], który wlicza ten rodzaj aktywności do nowych zjawisk turystycznych. Autor dokonuje podziału turystyki sportowej na pięć różnych typów, czyli:

- turystykę atrakcji (ang. sport tourism attractions) takich jak: parki, góry, walory przyrodnicze oraz muzea i obiekty związane ze sportem,

- turystykę w miejscowościach uzdrowiskowych (kurortach) i wypoczynkowych (ang. sport tourism resorts), gdzie aktywność sportowo-rekreacyjna stanowi główny element w działaniach zdrowotnych na rzecz gości,
- turystykę podczas rejsów statkami (ang. sport tourism cruises), w trakcie których usługi związane z aktywnością fizyczną stanowią podstawowy składnik oferowanego produktu,
- aktywność podczas typowych podróży turystycznych (ang. sport tourism tours), gdzie widoczne jest ze strony turystów zainteresowanie aktywnością fizyczną i uprawianie rekreacji ruchowej,
- turystykę związaną z wydarzeniami (imprezami) sportowymi (ang. sport events tourism), w trakcie których turyści wcielają się w rolę kibiców.

Część badaczy do turystyki sportowej zalicza również tzw. turystykę przygodową (ang. sport adventure tourism), która związana jest takimi formami aktywności fizycznej jak: alpinizm, narciarstwo ekstremalne lub nurkowanie [4].

Jednymi z najczęściej cytowanych koncepcji turystyki sportowej są stanowiska Hall'a [4] oraz Standeven'a i Deknop'a [5], oparte na kategorii bierność – aktywność uczestników tego typu

podróży. Hall [4] postrzega zjawisko turystyki sportowej w dwóch głównych kategoriach:

- jako podróże w celu podejmowania aktywności fizycznej (ang. active sport tourism),
- jako podróże obserwujących biernie widowiska sportowe (ang. sport events tourism).

Z kolei Standeven i Deknop [5] definiują turystykę sportową jako wszystkie formy aktywnego i biernego zaangażowania się w sportową aktywność poza miejscem zamieszkania i pracy, która ma charakter zorganizowany lub nie, a motywy dotyczą ekonomicznych lub pozaekonomicznych powodów.

To czy uczestnictwo w „sporcie i turystyce” ma charakter bierny lub czynny oraz czy uczestnik „sportu i turystyki” jest bardziej zaangażowany w sport lub turystykę decydują główne motywy tworzące wraz z motywami drugorzędnych motywację, której treść stanowią ludzkie potrzeby [6]. W zależności od ważności motywów sportowych lub turystycznych Robinson i Gammon [7] grupują uczestników w tzw. sportowej turystyce bądź w tzw. turystyce sportowej. Jedni do uczestnictwa będą bardziej motywowani przez sport, inni przez turystykę. Jednak na wszystkich uczestników w „sporcie i turystyce” będą oddziaływać zarówno elementy typowo sportowe jak i stricte turystyczne.

Zdaniem autorów, w związku z upowszechnieniem i wyodrębnieniem takich form turystyki jak aktywna, kwalifikowana i uzdrowiskowa, pojęcie „turystyka sportowa” należy ograniczyć do podróży na różnego rodzaju imprezy sportowe, w tym zwłaszcza na wielkie międzynarodowe widowiska sportowe (olimpiady, mistrzostwa świata i Europy w popularnych dyscyplinach sportu). Turystyka sportowa wiąże się z przyjmowaniem roli kibica lub uczestnika zawodów sportowych dla amatorów w ramach sportu dla wszystkich. Sportowcy profesjonalni oraz ich obsługa (trenerzy, fizjoterapeuci, serwis techniczny) podróżują na imprezy sportowe w celach zawodowych, co wyłącza ich z uczestników ruchu turystycznego.

Najlicniejszą grupą uczestników turystyki sportowej są więc kibice podróżujący do miejsc nie będących ich miejscem stałego zamieszkania, a jedynie obszarem występowania widowiska sportowego. Uczestnictwo kibiców w międzynarodowych imprezach sportowych jest w światowej literaturze przedmiotem coraz liczniejszych badań [8]. Badania turystyki sportowej dotyczą najczęściej oceny wpływu organizacji widowisk sportowych na efekty ekonomiczne i promocyjne obszarów tego typu destynacji turystycznej, organizacji i zarządzania wielkimi imprezami sportowymi oraz charakterystyki turystów – kibiców głównie od strony socjologicznej i psychologicznej. W Polsce problematyka turystyki sportowej stanowi nowy obszar badań w kulturze fizycznej [9].

Poza zagadnieniami ekonomiczno - socjologicznymi w światowej literaturze nie podjęto jak dotąd badań w obszarze kultury fizycznej zajmujących się analizą poziomu aktywności fizycznej uczestników międzynarodowych imprez sportowych lub wpływu tych widowisk na podejmowanie przez kibiców aktywności ruchowej w czasie wolnym. Z drugiej strony w ostatnich latach badania dotyczące uwarunkowań aktywności fizycznej są szeroko rozpowszechnione. Aktywność fizyczna jest jednym z najważniejszych czynników stylu życia, jej wpływ na zdrowie określany jest jako bezpośredni, pierwotny nośnik zdrowia. Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) definiuje aktywność fizyczną jako: „każdy wymagający wydatku energetycznego ruch ciała wykonywany dzięki pracy mięśni szkieletowych”. Przyjmuje się również, że aktywnością fizyczną jest jakikolwiek ruch ciała związany z kurczeniem się mięśni, który zwiększa wydatek energetyczny powyżej poziomu spoczynkowego [10, 11]. Może on być związany z wysiłkiem fizycznym w trakcie wykonywania pracy zawodowej, pracami domowymi, przemieszczaniem się oraz zachowaniami rekreacyjnymi i sportem w czasie wolnym [12]. Liczne badania [13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22] wykazują, że poziom

aktywności fizycznej większości współczesnych społeczeństw jest daleki od rekomendacji Światowej Organizacji Zdrowia WHO, według której zdrowotne korzyści przynoszą codzienne wysiłki wytrzymałościowe przez co najmniej 10 minut z intensywnością do 80% HR max lub $VO_2max.$, a wzmacniająca zdrowie aktywność fizyczna powinna przekraczać objętość 3.5 godziny w tygodniu.

Powyższe skłoniło autorów do podjęcia badań dotyczących ewentualnych związków pomiędzy uczestnictwem w imprezach sportowych rangi międzynarodowej, a aktywnością fizyczną kibiców. Celem prezentowanych w niniejszym doniesieniu badań było oszacowanie poziomu aktywności fizycznej kibiców reprezentacji Polski wybranych gier sportowych.

Przed przystąpieniem do badań sformułowano następujące pytania badawcze:

1. Jaka część kibiców jest aktywnych fizycznie. Czy płeć i rodzaj dyscypliny sportu, której kibicują badani różnicują ich aktywność fizyczną?
2. Jaka jest objętość i częstotliwość podejmowania aktywności fizycznej przez kibiców w zależności od udziału w różnych widowiskach sportowych?
3. Jak przedstawiają się ogólne charakterystyki poszczególnych grup kibiców: piłki nożnej siatkówki oraz koszykówki?

Material i metody

Badania przeprowadzono w 2009 r. na losowo wybranych kibicach w trakcie dwóch meczów Reprezentacji Polski w Piłce Nożnej, jednego z fazy finałowej mistrzostw Europy w koszykówce mężczyzn oraz jednego z fazy grupowej mistrzostw Europy w piłce siatkowej kobiet. Do badań wylosowano 900 miejsc w hali w katowickim „Spodku” i na piłkarskim „Stadionie Narodowym” w Chorzowie. Liczba wypełnionych ankiet wyniosła 429 (47.7%). Część respondentów odmówiła wzięcia udziału w badaniach, część osób wypełniła ankietę w sposób niewłaściwy, a niektóre miejsca były puste (Tab. 1). Po wstępnej analizie poprawności wypełnienia ankiet odrzucono 58 kwestionariuszy, w których wykazano wiele sprzeczności, co mogło mieć wpływ na wiarygodność badań. W ostateczności baza danych podlegających analizie zawierała dane z 371 ankiet (Tab. 1). Błąd statystyczny dla całości badań wyniósł $\pm 5\%$ ($p=0.95$).

Tabela 1. Charakterystyka imprez sportowych w trakcie których przeprowadzono badania

Lp.	Dyscyplina sportu	Rodzaj rozgrywek	Miejsce badań	Liczba badanych (odsetek kobiety)	Procent ogółu
1.	Piłka nożna	Eliminacje do finałów piłkarskich Mistrzostw Świata w RPA	Stadion Śląski w Chorzowie	237 (21.9%)	63.9
2.	Koszykówka	Mistrzostwa Europy w Polsce	Hala widowiskowo-sportowa „Spodek” w Katowicach	73 (28,3%)	19,7
3.	Siatkówka	Mistrzostwa Europy w Polsce	Hala widowiskowo-sportowa „Spodek” w Katowicach	61 (37,3%)	16,4
Razem				371 (23,5%)	100,0

Zdecydowaną większość ankietowanych kibiców stanowili mężczyźni (66,6%), a największą grupę wiekową stanowiły osoby w przedziale 19-25 lat (Tab. 2).

Tabela 2. Liczebność badanych w zależności od płci i wieku

Wiek	Kobiety		Mężczyźni		Nie podano		Razem	
	n	%	n	%	n	%	N	%
Do 18	11	12,64	27	10,93	3	8,11	41	11,05
19-25	43	49,43	104	42,11	15	40,54	162	43,67
26-35	17	19,54	65	26,32	6	16,22	88	23,72
36-45	13	14,94	30	12,15	8	21,62	51	13,75
46-55	3	3,45	16	6,48	5	13,51	24	6,47
Powyżej 56	0	0,00	5	2,02	0	0,00	5	1,35
Razem	87	23,45	247	66,58	37	9,97	371	100,0

W badaniach zastosowano metodę sondażu diagnostycznego, wykorzystując kwestionariusz ankiety własnej konstrukcji. Kwestionariusz ankiety składał się z krótkiego listu intencyjnego, 10 pytań o charakterze zamkniętym i otwartym oraz metryczki. Badania pilotażowe przeprowadzono na grupie studentów II roku AWF w Katowicach kierunku zarządzanie w sporcie, które skłoniły do korekty niektórych pytań oraz dopracowania listu intencyjnego. Pytania dotyczyły różnych aspektów udziału kibiców w meczu reprezentacji polski. W niniejszym doniesieniu wykorzystano pytania dotyczące aktywności fizycznej wzorowane na International Physical Activity Questionnaire (Short Last 7 Days Self-Administered Format). Pytania te dotyczyły uprawiania lub nie sportu i rekreacji w czasie wolnym, objętości tygodniowej aktywności fizycznej oraz preferowanych form aktywności fizycznej.

Badania polegały na użyciu analizy opisowej dla uchwycenia odmienności charakterystyk opisujących poszczególne grupy badanych. Wyniki porównań określono również za pomocą testów statystycznych pozwalających na ustalenie istotności różnic między wartościami przeciętnymi poszczególnych parametrów lub między wskaźnikami struktury.

Analizę porównawczą trzech i więcej niezależnych grup o rozkładzie innym niż normalny wykonano z wykorzystaniem testu ANOVA Kruskala-Wallisa, natomiast w przypadkach niejednorodności wariancji zmiennych o rozkładzie normalnym testy wykonano z niezależną estymacją wariancji. Istotność różnic między wskaźnikami struktury zbadano testem Chi-kwadrat.

Uzyskane wyniki poddano również analizie wielowymiarowej. W związku z tym, iż dane miały charakter cech nominalnych wykorzystano do tego celu analizę korespondencji (correspondence analysis) [23, 24], sprowadzając obraz wzajemnych relacji poszczególnych cech (tj. płci, wieku, miejsca zamieszkania), zachowań i preferencji dotyczących uprawiania sportu (np. faktu podejmowania aktywności fizycznej, wyboru uprawianej dyscypliny sportowej, częstości i intensywności podejmowanej aktywności) do dwóch wymiarów, możliwych do zaprezentowania graficznie. Uzyskano w ten sposób graficzną interpretację miar odległości taksonomicznych pomiędzy cechami charakteryzującymi poszczególne grupy kibiców.

Wyniki

Deklaracja podejmowania aktywności fizycznej a płeć i wiek kibiców

Respondenci w trakcie badań deklarowali fakt podejmowania lub niepodejmowania rekreacyjnej aktywności fizycznej.

Zauważono istotną zależność między płcią kibica oraz jego skłonnością do uprawiania sportu ($p=0.016$). Różnica między mężczyznami i kobietami w tym względzie jest dość wyraźna, bo to przede wszystkim mężczyźni podejmują aktywność fizyczną. Częściej niż co druga kobieta-kibic (58%) deklaruje uprawianie sportu, a wśród kibiców-mężczyzn jest to wielkość 72%. Najbardziej aktywni są kibice koszykówki, najmniej siatkówki, największe zróżnicowanie aktywności fizycznej w zależności od płci ujawniło się wśród uczestników międzynarodowych meczów piłki nożnej (Tab. 3).

Tabela 3. Deklaracja podejmowania aktywności fizycznej w zależności od dyscypliny sportowej i płci kibiców

Deklaracja podejmowanej aktywności fizycznej	Kibice siatkówki		Kibice koszykówki		Kibice piłki nożnej		Razem	
	M	K	M	K	M	K	M	K
Podejmujący aktywność fizyczną	55,0%	52,0%	77,3%	76,9%	63,4%	46,0%	72%	58%
Nieaktywni	45,0%	48,0%	22,7%	23,1%	36,6%	54,0%	28%	42%

M-mężczyźni, K-kobiety

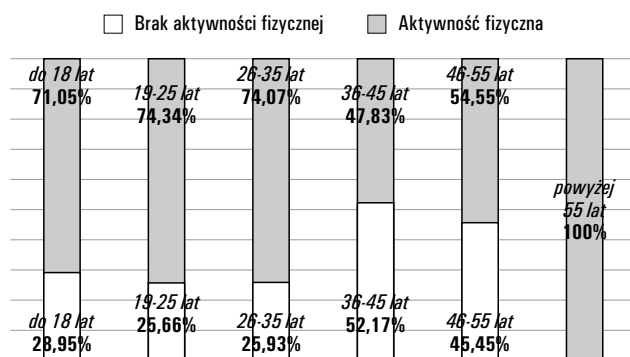
Warto zauważyć również istotne zróżnicowanie między płcią kibica i formą aktywności jaką wybiera ($p<0.001$). Mężczyźni wybierają piłkę nożną i tzw. inne sporty (50.57%), natomiast kobiety w większości unikają piłki nożnej wybierając tzw. inne sporty (60.42%) (Tab. 4).

Tabela 4. Formy aktywności fizycznej podejmowanej przez kibiców

Forma podejmowanej aktywności fizycznej	Kibice siatkówki		Kibice koszykówki		Kibice piłki nożnej	
	M	K	M	K	M	K
Dyscyplina, której kibicują	26,3%	40,0%	15,9%	0,0%	23,9%	16,7%
Dyscyplina, której kibicują i inne formy aktywności fizycznej	47,4%	30,0%	36,4%	42,9%	56,6%	8,3%
Inne formy aktywności fizycznej	26,3%	30,0%	47,7%	57,1%	19,5%	75,0%

M-mężczyźni, K-kobiety

Zauważa się ponadto zależność między wiekiem kibiców i skłonnością do uprawiania sportu w czasie wolnym ($p<0.001$). Najwyższą aktywnością fizyczną charakteryzują się kibice w wieku 19-35 lat. Trzech na czterech kibiców w tym wieku uprawia sport. Później ich aktywność spada i w wieku 35-45 lat podejmuje ją niespełna co drugi kibic. W kolejnej grupie wiekowej (45-55 lat) następuje nieznaczna poprawa odsetka kibiców aktywnych fizycznie, aby po 55 roku życia ustać zupełnie. Podsumowując można stwierdzić, iż do 35 roku życia kibice interesują się sportem uprawiając go zarazem, następnie ich aktywność spada znacząco w wieku 35-55 lat oraz ustaje po 55 roku życia (Ryc. 1).

Rycina 1. Aktywność fizyczna a wiek kibiców

Objętość i częstotliwość aktywności fizycznej kibiców

Respondenci deklarują istotnie zróżnicowany poziom aktywność fizycznej w zależności od dyscypliny, której kibicują. Łączna liczba godzin w tygodniu przeznaczona na aktywne uprawianie sportu wszystkich badanych wyniosła średnio 3.8. Najbardziej aktywni byli kibice koszykówki, którzy na aktywność fizyczną przeznaczali średnio 4.6 godziny, najmniej aktywni byli kibice siatkówki 3.5 godz. Co drugi kibic siatkówki i koszykówki deklarował poświęcanie na aktywność fizyczną co najwyżej 3 godziny, a już wśród kibiców piłki nożnej co drugi z kibiców nie więcej niż 2 godziny. Dominowała jednak aktywność trwająca 2 godziny. Wśród badanych kibiców nie odnotowano zróżnicowania tygodniowej aktywności fizycznej ze względu na płeć (Tab. 5).

Tabela 5. Tygodniowy wymiar aktywności fizycznej (w godz.)

Miara	Ogółem	Kibice siatkówki	Kibice koszykówki	Kibice piłki nożnej	Mężczyźni	Kobiety
Średnia	3,80	3,48	4,64	3,52	3,89	3,62
Odch. std	3,06	1,96	3,33	3,09	3,24	2,51
Mediana	2,50	3,00	3,00	2,00	2,50	3,00
Minimum	0,50	2,00	1,00	0,50	1,00	0,50
Maksimum	17,00	10,00	16,00	17,00	17,00	10,00
Istotność różnic (p)			0,0236*			NS

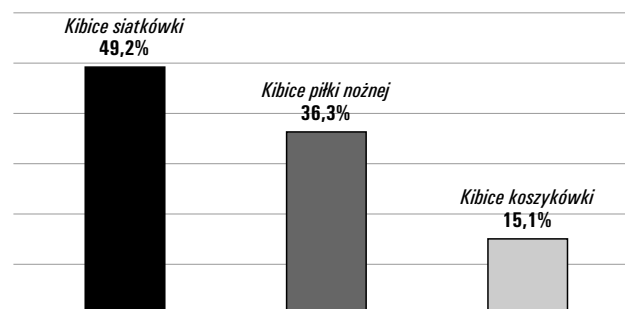
* - wartość istotna statystycznie

Częstotliwość podejmowanych aktywności sportowych była podobna w każdej grupie badanych. Przeciętnie badani kibice podejmowali aktywność fizyczną trzy razy w tygodniu. Nie było znaczącej różnicy w częstotliwości podejmowania aktywności fizycznej u kobiet i mężczyzn (Tab. 6).

Tabela 6. Częstotliwość podejmowania aktywności fizycznej w tygodniu

Miara	Ogółem	Kibice siatkówki	Kibice koszykówki	Kibice piłki nożnej	Mężczyźni	Kobiety
Średnia	2,99	2,90	3,00	3,00	3,02	2,87
Odch.std	1,45	1,23	1,19	1,59	1,49	1,30
Mediana	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00	3,00
Minimum	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Maksimum	7,00	5,00	6,00	7,00	7,00	6,00
Istotność różnic (p)			NS			NS

Istotną zależność odnotowano natomiast pomiędzy całkowitym brakiem aktywności fizycznej, a obecnością na meczu reprezentacji w określonej dyscyplinie sportu ($p < 0.001$). Średni odsetek respondentów nie podejmujących aktywności fizycznej wyniósł 34%. Wśród kibiców koszykówki w ogóle nieaktywnych było zaledwie 15%, najwięcej nieaktywnych było w grupie kibiców siatkówki – aż 49% (Ryc. 2).

Rycina 2. Odsetek kibiców niepodjęających aktywności fizycznej w badanym okresie

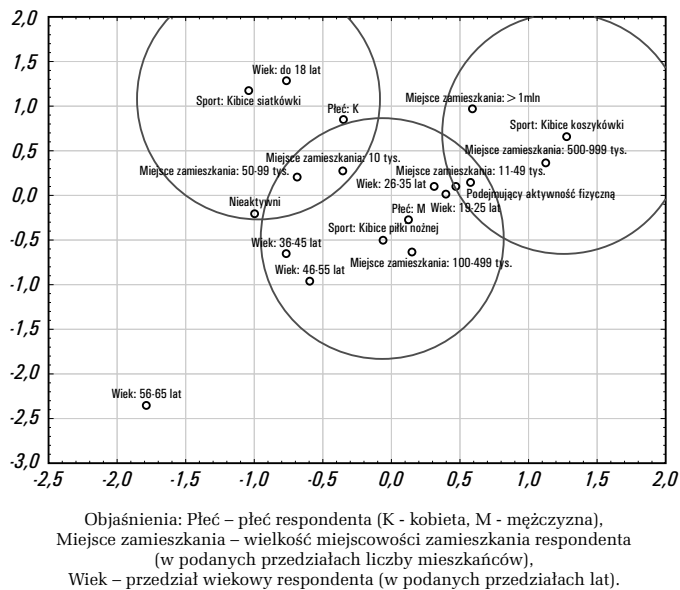
Ponadto odsetek kibiców, którzy zadeklarowali systematyczną aktywność fizyczną tj. 4 i więcej razy w tygodniu – wyniósł 17.8% wśród fanów koszykówki, 18.1% piłki nożnej oraz 14.7% siatkówki. W całej populacji badanych bardzo wysoką aktywność fizyczną zadeklarowało 17,5%.

Ogólne charakterystyki poszczególnych grup kibiców za pomocą analizy korespondencji

Wyniki powyższe potwierdza również analiza korespondencji będąca zarazem podsumowaniem częściowych wniosków. Odległości taksonomiczne między wariantami poszczególnych cech wskazują podobieństwo udzielanych odpowiedzi (Ryc. 3). Tym samym, czym dwa punkty umiejscowione bliżej, tym podobieństwo udzielanych odpowiedzi większe. Dzięki temu można zauważyć różnice między cechami, zachowaniami kibiców poszczególnych dyscyplin. W wykonanej analizie korespondencji wartość własna wyniosła 0.27 co daje 9.7% bezwładności (wymiar 1) oraz 0.33 co daje 11.6% bezwładności (wymiar 2).

Kibice piłki nożnej, to przede wszystkim mężczyźni w wieku 19-55 lat, mieszkańcy dużych miast (powyżej 100 tysięcy mieszkańców). Kibice siatkówki, to przede wszystkim osoby młode (do 18 roku życia), wśród których znacząca część to kobiety. Są to zwykle mieszkańcy mniejszych miast (do 100 tys. mieszkańców). Odmiennie scharakteryzować należy kibiców koszykówki. Są to zazwyczaj osoby pochodzące z dużych miast (powyżej 500 tys. mieszkańców), ale również z miasteczek od 10-50 tys. mieszkańców. Interesujące jest to, że w grupie tej występują osoby najczęściej uprawiający sport. Zazwyczaj są to osoby młode (do 35 roku życia).

Analizując ich aktywność fizyczną można zauważyć, iż wśród kibiców piłki nożnej znajdują się również osoby doceniające inne dyscypliny, ale struktura wiekowa w tym podziale jest bardzo zróżnicowana. Aktywność fizyczną uprawiają zazwyczaj kibice koszykówki i piłki nożnej – są to osoby młode (od 19 do 35 lat). Na drugim biegunie znajdują się osoby nie podejmujące czynnej aktywności fizycznej. Do tej grupy należą kibice siatkówki i piłki nożnej. Grupa ta jest również starsza od poprzedniej (36-55 lat). Interesujące jest jeszcze to, że choć siatkówce kibicują ludzie młodzi (do 18 lat) oraz z grupy wiekowej 36-55 lat, to zauważa się wśród nich odmienną skłonność do aktywności fizycznej. Ludzie młodzi nie tylko kibicują, ale i podejmują uprawianie sportu, a ludzie w wieku 36-55 lat poprzestają na kibicowaniu.

Rycina 3. Charakterystyka kibiców na podstawie analizy korespondencji

Dyskusja

Przeprowadzone badania wykazały, że kibicowanie wiąże się z podejmowaniem aktywności fizycznej u 58% kobiet i 72% mężczyzn, pozostali wykazują bierność ruchową. Jednak wynik ten jest uzależniony od rodzaju dyscypliny – najbardziej aktywni są kibice koszykówki (77%), a najmniej kibice siatkówki (52% kobiety i 55% mężczyźni). W badaniach sondażowych Eurobarometru „Sport i aktywność fizyczna” z 2009 r. zaledwie 25% respondentów deklarowało podejmowanie aktywności fizycznej co najmniej raz w tygodniu [20]. Podobne wyniki świadczące o sporadycznym podejmowaniu aktywności fizycznej przez dorosłych Polaków uzyskali [25, 26, 16]. Większa aktywność kibiców wynika zapewne z faktu, że uczestnicząc w znaczącej imprezie sportowej kibice są zainteresowani danym sportem, postrzegając go nie tylko jako widowisko. Jest to dla nich również psychologiczny, osobniczy determinant aktywności fizycznej. Zdaniem Spence i Lee [27] istnieje osiem grup czynników wywierających wpływ na aktywność fizyczną, z których dwa dotyczą osoby, pozostałe natomiast różnych elementów środowiska fizycznego i społecznego. Za osobnicze determinanty aktywności fizycznej uznano grupę zmiennych psychologicznych oraz biologicznych. Do pierwszych zaliczono zwłaszcza poczucie własnej skuteczności, minimalizowania barier i dostrzegania korzyści aktywności fizycznej, pozytywne postawy oraz zadowolenie z aktywności fizycznej [27].

Przyczynę ponadprzeciętnej aktywności fizycznej kibiców można też upatrywać w bardziej pozytywnych i ukształtowanych postawach wobec aktywności fizycznej. Udział w międzynarodowych zawodach sportowych w roli kibica niesie za sobą pozytywne przeżycia emocjonalne, wzruszenia, które stają się uczuciowo-motywacyjnym komponentem postawy wobec sportu. Z badań Sollerhed i wsp. [28] wynikał wniosek, który również może dać odpowiedź na pytanie o przyczyny większej aktywności fizycznej kibiców w porównaniu z osobami, które sportem jako widowiskiem interesują się mniej. Zdaniem cytowanych autorów badań istnieje związek pomiędzy silnym poczuciem więzi wśród ludzi, a ich pozytywnym nastawieniem do sportu. Uczestnictwo w znaczącej, międzynarodowej imprezie sportowej w charakterze kibica ma ogromny wpływ na ukształtowanie się silnych pozytywnych związków między-

ludzkich związanych z dopingowaniem drużyny narodowej, co zapewne następnie skłania te osoby do podejmowania aktywności fizycznej. Potwierdzeniem takiego rozumowania może być fakt, że najczęściej respondenci deklarowali podejmowanie tej formy aktywności fizycznej – dyscypliny sportowej, której kibicują lub tej oglądanej dyscyplinie i innym sportom. Nie można tego jednak odnieść do kobiet kibicujących na zawodach koszykówki i piłki nożnej.

Prezentowane badania wskazały również na znaczącą częstotliwość i objętość aktywności fizycznej kibiców, którzy średnio deklarowali podejmowanie aktywności fizycznej 3 razy w tygodniu, o średniej łącznej objętości 3.8 godzin. Objętość i częstotliwość aktywności fizycznej kibiców jest jednak niewystarczająca w odniesieniu do większości standardów zdrowotnych. W Stanach Zjednoczonych i Wielkiej Brytanii przyjęto zalecenia, iż konieczne jest podejmowanie umiarkowanej aktywności fizycznej w ciągu 30-40 minut przez 5-7 dni w tygodniu [29].

Z przeprowadzonych badań wynika, że kobiety uczestniczące w międzynarodowych zawodach sportowych są mniej aktywne fizycznie niż mężczyźni. Nie jest to wynik zaskakujący, gdyż zarówno w krajowych jak i zagranicznych badaniach kobiety są mniej aktywne od mężczyzn [30, 31, 32, 25, 33, 16].

Znaczna część kibiców deklaruje jednak brak aktywności fizycznej. Deklaracje te są istotnie zróżnicowane w zależności od płci i dyscypliny, której kibicują badani respondenci. Jest to najczęściej jednak mniejszy odsetek niż odnotowany w badaniach Eurobarometru, w których niepodjęcie aktywności fizycznej deklaruje aż 49% Polaków [20]. Z kolei w innych badaniach ten odsetek wyniósł 36% [25] oraz 37,2% [14].

Część wyników uzyskanych przy pomocy analizy opisowej i wariacji potwierdzono także przy pomocy analizy korespondencji, która okazała się pomocnym „narzędziem” statystycznym dla określenia charakterystyki poszczególnych grup kibiców, czyli fanów koszykówki, siatkówki oraz piłki nożnej oglądających międzynarodowe widowiska w grach drużynowych. Wśród zmiennych charakteryzujących daną grupę kibiców (płeć, wiek, zamieszkanie, aktywność fizyczna), uwzględnionych w omawianej analizie korespondencji, szczególnie ważny dla tematu pracy był poziom aktywności fizycznej respondentów, który potwierdził wyniki uzyskane innymi „narzędziami” statystycznymi. Aktywni fizycznie są zazwyczaj młodzi kibice koszykówki i piłki nożnej w wieku 19-35 lat. Z kolei do osób nie podejmujących czynnej aktywności fizycznej należą zwłaszcza nieco starsi od poprzedniej grupy fanów kibice siatkówki i piłki nożnej w wieku 36-55 lat. Z pewnością wiek należy do zmiennych mających wpływ na analizowaną aktywność fizyczną kibiców, jednak należy pamiętać, że o „obliczu” tejże aktywności decyduje także wiele innych czynników o charakterze osobowym i środowiskowym [27].

Jak podkreślono we wstępie kibice uczestniczący w międzynarodowych widowiskach sportowych są nierzadko turystami, a więc konsumentami usług zarówno turystycznych (np. nocleg, wyżywienie, transport), jak i sportowych (np. bilet na imprezę sportową) [5]. Mając wiedzę o poziomie aktywności fizycznej różnych grup kibiców można poszerzyć produkt turystyki sportowej o usługi sportowe typu rekreacyjna aktywność fizyczna, którą można zaproponować w ramach pobytu fanom sportu. Charakterystyka kibiców, w tym ich aktywności fizycznej, przeprowadzona za pomocą analizy korespondencji może być pomocna w dopasowaniu potencjalnej oferty rekreacji fizycznej do potrzeb określonego segmentu gości – kibiców sportowych różnorodnych dyscyplin sportowych, będących równocześnie turystami. Jak podkreśla się, we współczesnym stylu życia dla wielu ważne miejsce zajmuje rekreacyjna aktywność fizyczna [16]. W przypadku omawianych badań ma to znaczenie zwłaszcza dla grup kibiców bardziej aktywnych fizycznie, czyli fanów koszykówki. Wzbogacenie oferty podróży dla

fanów o usługi rekreacji fizycznej, poza możliwościami biernego uczestnictwa jako kibice, nie tylko uatrakcyjnia pobyt na międzynarodowych imprezach sportowych, ale przyczynia się do szerszej promocji sportu, także tego „dla wszystkich”, czyli rekreacyjnego.

Wnioski

Z przeprowadzonych badań wynikają następujące wnioski:

1. Kibice międzynarodowych imprez sportowych to w większości osoby aktywne fizycznie. Dotyczy to w największym stopniu fanów koszykówki. Płeć istotnie różnicuje deklaracje podejmowania aktywności fizycznej w badanej grupie.
2. Tygodniowa objętość aktywności fizycznej jest znamienne różnicowana w analizowanych grupach badanych. Najwięcej czasu na ruch przeznaczali kibice koszykówki, najmniej siatkówki. Średnia częstotliwość podejmowania aktywności fizycznej jest taka sama we wszystkich grupach. Prawie połowa badanych kibiców uczestniczących w Mistrzostwach Europy w siatkówce zadeklarowała całkowity brak aktywności fizycznej.
3. Generalnie charakterystyki kibiców opracowane za pomocą analizy korespondencji przedstawiają się następująco:
 - kibice piłki nożnej, to głównie panowie w wieku 19-55 lat mieszkający w dużych miastach powyżej 100 tysięcy mieszkańców. Ta grupa kibiców w wieku 19-35 lat, obok fanów koszykówki, należy do najbardziej aktywnej fizycznie. Jednak już grupa wiekowa fanów piłki nożnej w przedziale 36-55 lat, obok rówieśników-kibiców siatkówki należała do najbardziej nieaktywnych fizycznie.
 - fani siatkówki, to przede wszystkim osoby młode do 18 roku życia wśród których dużą część respondentów stanowiły kobiety mieszkające w mniejszych miastach do 100 tys. mieszkańców. Grupa ta w przedziale wiekowym 36-55 lat, obok fanów piłki nożnej, należała w największym stopniu do nieaktywnych fizycznie fanów. W charakterystyce tej grupy można dostrzec to, iż ludzie młodzi nie tylko kibicują, ale i podejmują uprawianie sportu, a z kolei ludzie w wieku 36-55 lat nierzadko poprzestają na kibicowaniu.
 - kibice koszykówki należą zazwyczaj do osób pochodzących z dużych miast powyżej 500 tys. mieszkańców, ale także z miejscowości od 10-50 tys. mieszkańców. W tej grupie występują osoby najczęściej uprawiające sport. Należą do nich głównie osoby młode do 35 roku życia.

Dalsze badania aktywności fizycznej kibiców – uczestników międzynarodowych widowisk sportowych powinny, poza oceną poziomu samej aktywności fizycznej fanów, skoncentrować się na szczegółowej analizie zależności pomiędzy tym poziomem, czyli aktywnym uczestnictwem w sporcie a kibicowaniem-biernym uczestnictwem w sporcie. Pozwoli to przykładowo określić precyzyjniej znaczenie jakie ma dla rekreacyjnej aktywności fizycznej społeczeństwa uczestnictwo jako „kibice-turyści” w międzynarodowych widowiskach sportowych, których z roku na rok w Polsce przybywa.

Piśmiennictwo

1. Klisiński, J. (2005). Turystyka sportowa jako dyscyplina akademicka i składowa zarządzania sportem. W H. Mruk (Red.), *Marketingowo o sporcie*. Poznań: Sport & Business Foundation (s. 11-26).
2. Krawczyk, Z. (2006). Współczesne trendy w rozwoju turystyki. W J. Kosiewicz & K. Obodyński (Red.), *Turystyka i rekreacja. Wymiary teoretyczne i praktyczne*. Rzeszów: Uniwersytet Rzeszowski (s. 33-45).
3. Zauhar, J. (2004). Historical Perspectives of Sports Tourism. *Journal of Sport Tourism* 9(1), 5-10.
4. Hall, C.M. (1992). Adventure, sport and health. W C.M. Hall & B. Weiler (Red.), *Special interest tourism*. London: Belhaven Press (s. 141-158).
5. Standeven, J. & Deknop P. (1999). *Sport Tourism*. Champaign: Human Kinetics.
6. Winiarski, R.W. & Zdebski J. (2008). *Psychologia turystyki*. Warszawa: Wydawnictwo Akademickie i Profesjonalne.
7. Robinson, T. & Gammon S. (2004). A Question of Primary and Secondary Motives: Revisiting and Applying the Sport Tourism Framework. *Journal of Sport Tourism* 9(3), 221-233.
8. Getz, D. (2008). Event tourism: definition, evolution and research. *Tourism Management* 29(3), 403-428.
9. Lenartowicz, M. (2001). Nowy obszar badań – turystyka sportowa. *Kultura fizyczna* 1-2.
10. Bouchard, C. & Shephard R. J. (1994). Physical activity, fitness, and health: The model and key concepts. W C. Bouchard, R. J. Shephard & T. Stephens (Red.), *Physical activity, fitness, and health*. Champaign: Human Kinetics (s. 77-88).
11. Corbin, C. B., Corbin W. R., Welk K. A. & Welk G. J. (2007). *Fitness i Wellness. Kondycja, sprawność, zdrowie*. Poznań: Zys i S-ka.
12. Mynarski, W., Garbaciak W., Stokłosa H. & Grzadziel G. (2007). *Sprawność fizyczna ukierunkowana na zdrowie (H-RF) populacji Górnego Śląska*. Katowice: AWF.
13. Biddle, S. J. H., Soós I., Hamar P., Sandor I., Simonek J. & Karsai I. (2009). Physical activity and sedentary behaviours in youth: Data from three Central-Eastern European countries. *European Journal of Sport Science* 9(5), 295-301.
14. Drygas, W., Bielecki W. & Puška P. (2002). Ocena aktywności fizycznej mieszkańców sześciu krajów europejskich. Project „Bridging East - West Health Onlooker”. *Medycyna Sportowa* 18(5), 169-174.
15. Martinez-Gonzalez, M., Martinez J. A., Hu F. B., Gibney M. J. & Kearney J. (1999). Physical inactivity, sedentary lifestyle and obesity in the European Union. *International Journal of Obesity* 23, 1192-1201.
16. Mogiła-Lisowska, J. (2010). *Rekreacyjna aktywność ruchowa dorosłych Polaków – uwarunkowania i styl uczestnictwa*. Warszawa: AWF.
17. Ruetten, A., Ziemainz H., Schena F, Stahl T., Stiggelbout M, Vanden Auweele Y. et al. (2003). Using different physical activity measurements in eight European countries. Results of the European Physical Activity Surveillance System (EUPASS) time series survey. *Public Health Nutrition* 6(4), 371-376.
18. Rütten, A. & Abu-Omar K. (2004). Prevalence of physical activity in the European Union. *Soz.- Präventivmedizin* 49, 281-289.
19. Sjöström, M., Oja P, Hagströmer M., Smith B. J. & Bauman A. (2006). Health-enhancing physical activity across European Union countries: the Eurobarometer study. *Journal of Public Health* 14(5), 291-300.
20. *Sport and Physical Activity. Special Eurobarometr 72.3*. (2010). Brussels: European Commission.
21. Suchomel, A., Sigmundowa D. & Frömel K. (2008). The Role of physical activity in the lifestyle of inhabitants of the Liberec Region. *Human Movement* 19-26.
22. *Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej w 2008 r. Informacje i Opracowania Statystyczne*. (2009). Warszawa: GUS.

23. Benzecri, J. P. (1992). *Correspondence Analysis Handbook*. New York: Marcel Dekker.
24. Greenacre, M. & Hastie T. (1987). The Geometric Interpretation of Correspondence Analysis. *Journal of the American Statistical Association* 82 (398), 437-447.
25. Drygas, W., Kwaśniewska M., Kaleta D., Pikala M., Bielecki W., Głuszek J. et al. (2009). Epidemiology of physical inactivity in Poland: Prevalence and determinants in a former communist country in socioeconomic transition. *Public Health* 123, 592-597.
26. Kaleta, D. & Jegier A. (2005). Charakterystyka aktywności ruchowej dorosłej populacji wielkomejskiej w Polsce na przykładzie Łodzi. *Przegląd Lekarski* 62 (suppl 3), 14-17.
27. Spence, J. C. & Lee R. E. (2003). Toward a comprehensive model of physical activity. *Psychology of Sport and Exercise* 4, 7-24.
28. Sollerhed, A., Ejlertsson G. & Apitzsch, E. (2005). Predictors of strong sense of coherence and positive attitudes to physical education in adolescents. *Scandinavian Journal of Public Health* 33, 334-342.
29. MacAuley, D. (2001). Potencjalne korzyści płynące z aktywności fizycznej podejmowanej przez ludzi starszych. *Medicina Sportiva* 5(4), 229-236.
30. Allison, K. R., Dwyer M., Goldenberg E., Fein A., Yoshida K. & Boutilier M. (2005). Male adolescents' reasons for participating in physical activity, barriers to participation, and suggestions for increasing participation. *Adolescence* 40(157), 155-170.
31. Baker, E. A., Bennan L. K., Brownson R. & Houseman R. A. (2000). Measuring the determinants of physical activity in the community: Current and future directions. *Research Quarterly for Exercise and Sport* 71(2), 146-158.
32. Ball, K. (2006). People, places...and other people? Integrating understanding of intrapersonal, social and environmental determinants of physical activity. *Journal of Science and Medicine in Sport* 9, 367-370.
33. McNeill, H. L., Kreuter M. W. & Subramanian S.V. (2006). Social environment and physical activity: A review of concepts and evidence. *Social Science & Medicine* 63, 1011-1022.

Otrzymano: 16.08.2012

Przyjęto: 26.09.2012